

УДК 338.23:332.142.4

Гльїна М. В.

к.соц.н., с.н.с.,

ДУ «Інститут економіки природокористування
та сталого розвитку НАН України»

ІНТЕГРАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ ТЕРИТОРІЙ РІЗНИХ ТИПІВ

У статті проаналізовано основні теоретико-методологічні підходи до оцінювання стану й ефективності функціонування туристично-рекреаційної сфери та класифікації територій за відповідними показниками. На основі здійсненої комплексної оцінки туристично-рекреаційної діяльності виокремлено типові групи регіонів України. Визначено та проаналізовано ключові проблеми туристично-рекреаційної сфери територій різних типів.

Ключові слова: туристично-рекреаційна сфера, соціально-економічна ефективність, природоресурсне забезпечення, інфраструктура, інтегральний показник, індекс, комплексна оцінка

Постановка проблеми та її зв'язок із науковими завданнями. Починаючи з другої половини ХХ сторіччя, у світі відбувається стрімкий розвиток індустрії туризму – в першу чергу завдяки глобалізації, зростанню мобільності населення та розвитку телекомунікацій. У 2012 р. загальне число міжнародних туристських прибутів у світі зросло на понад 4% і склало 1035 млрд.. Швидкі темпи розвитку галузі сприяють росту капітальних інвестицій та експортних надходжень, створенню нових робочих місць: туризм формує близько 6% світового загального обсягу експорту товарів та послуг, 5% загального обсягу світового ВВП та 7% загального числа робочих місць [13].

В Україні туризм розвивається не так швидко та стабільно. Частка туризму у ВВП країни і зайнятих у цій сфері є значно меншими за аналогічні показники решти європейських країн. Так, прямий внесок туризму у

формування ВВП Європи й України складає відповідно 2,8% та 2,0%, у формування зайнятості – відповідно 2,7% та 1,7%; при цьому розбіжність між цими показниками вітчизняної та європейської туристичної індустрії постійно зростає (в середньому на 0,01% щороку) [11, 12]. Неефективне використання Україною свого багатого природо-рекреаційного та історико-культурного потенціалу для розвитку туризму [10], доводить потребу в суттєвому удосконаленні економічних та організаційних механізмів регулювання цього виду діяльності. Враховуючи значну диференціацію регіонів за показниками забезпеченості та використання основних туристичних і рекреаційних ресурсів, такі заходи слід реалізовувати з урахуванням особливостей, стану, умов функціонування та перспектив розвитку сфери на територіях різних типів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Найбільш глибоко і системно теоретичні питання оцінки й розвитку туристично-рекреаційних ресурсів, планування та розміщення територіально-рекреаційних систем досліджують фахівці у сфері економіки та економічної географії. Поняття, структуру, особливості, територіальне розміщення туристично-рекреаційних ресурсів досліджують М. Багров, Ю. Веденін, О. Гідбут, М. Ігнатенко, Ю. Лобанов, В. Преображенський, В. Руденко, І. Твердохлебов; особливості розвитку територіально-рекреаційних систем – М. Долішній, В. Євдокименко, І. Смаль, Н. Недашківська, М. Нудельман, М. Пістун, В. Стеченко, О. Шаблій. Питання районування та кластеризації курортно-рекреаційного комплексу знайшли відображення у працях І. Бистрякова, М. Войнаренка, Т. Галушкіної, З. Герасимчук, І. Гречановської, В. Кожевникової, Ю. Макогона, С. Соколенка, Д. Стеченка, С. Харічкова, М. Хвесика, Є. Хлобистова, Т. Цихан, Л. Чернюк, Л. Черчик, В. Шевчука.

Розгляд теоретико-методологічних розробок в частині туристично-рекреаційної класифікації територій доводить, що переважна частина дослідників вивчають потенціал галузі на основі ресурсного підходу. Деякі вчені вбачають потенціал туристичної галузі у загальній структурі

економічного потенціалу регіону; інші вважають економічний потенціал складовою потенціалу туристичної і рекреаційної сфери. Ю. Гуменюк використовує системно-структурний підхід і аналізує компонентну структуру природно-ресурсного потенціалу. В. Мацола, досліджуючи туристично-рекреаційний комплекс регіону, оцінює його як у натуральних, так і у вартісних показниках. Натуральними показниками при цьому виступають запаси ресурсів і виражена через них потенційна спроможність задоволення рекреаційного попиту населення території, а показниками рекреаційно-туристичного потенціалу територій автор визначає їхню рекреаційну місткість, характеристики існуючих і перспективних центрів відпочинку, туризму та санаторно-курортного лікування [2]. В. Безносок, О. Бейдик, Е. Щепанський, В. Шмагіна основою розвитку туристично-рекреаційного потенціалу регіонів вважають наявність відповідних природних та матеріальних ресурсів. Методика компонентної оцінки туристично-рекреаційного потенціалу територій, розроблена Л. Черчик, визначає сукупну можливість природних рекреаційних ресурсів задовольняти рекреаційні потреби людей з урахуванням запасів та норм їх використання [8]. За М. Нудельманом, природний рекреаційний потенціал характеризується максимальною сукупною продуктивною здатністю природних рекреаційних ресурсів і визначається продуктивністю і споживчими властивостями рекреаційних ресурсів території або регіону. За автором, оцінку природно-ресурсного потенціалу слід здійснювати на основі розрахунку продуктивності рекреаційних ресурсів та економічного ефекту від його використання [3]. Для здійснення класифікації курортно-рекреаційних територій з урахуванням їх природно-ресурсного і соціально-економічного потенціалу на увагу заслуговує комплексний підхід В. Руденка до оцінювання природно-ресурсного потенціалу регіонів України, його диференціації та економічної ефективності [4].

Цілі статті. Метою статті є дослідження особливостей, стану, умов функціонування та перспектив розвитку туристично-рекреаційної сфери

регіонів України з урахуванням їх диференціації за показниками природоресурсного та матеріального забезпечення сфери, а також соціальної та економічної ефективності її функціонування. Інтегральне оцінювання стану та умов туристично-рекреаційної діяльності включає відбір відповідних показників, комплексну оцінку туристично-рекреаційної сфери регіонів, класифікацію останніх на основі здійсненої оцінки та аналіз перспектив розвитку сфери на територіях різних типів.

Виклад основного матеріалу. Для аналізу стану і функціонування туристично-рекреаційної сфери регіонів України обрано чотири групи показників, що об'єднують первинні (індивідуальні) статистичні індекси, а саме показники природоресурсного забезпечення сфери й екологічного стану територій, інфраструктурного та матеріально-технічного забезпечення сфери, економічної й соціальної ефективності її функціонування (табл. 1).

Таблиця 1

Структура інтегрального оцінювання туристично-рекреаційної сфери регіонів України*

Інтегральний індекс	Індивідуальний показник
Природоресурсне забезпечення та екологічний стан територій	1) Питомий природо-рекреаційний ресурс регіону (у вартісному вимірі на площу регіону), тис.грн. / км ²
	2) Екологічний стан території регіону (обсяг викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря на площу регіону), т / км ²
Інфраструктурне та матеріально-технічне забезпечення сфери	1) Концентрація санаторно-курортних і оздоровчих закладів (кількість закладів на площу регіону), од. / 10 тис. км. ²
	2) Концентрація літніх дитячих закладів оздоровлення та відпочинку (кількість закладів на площу регіону), од. / 10 тис. км. ²
	3) Концентрація ліжкового фонду готелів та інших закладів тимчасового розміщення (кількість ліжко-місць на площу регіону), од. / тис. км. ²
Економічна ефективність сфери	1) Використання ліжкового фонду санаторно-курортних і оздоровчих закладів тривалого перебування (кількість оздоровлених на 1 ліжко закладу), осіб / ліжко
	2) Міграція з метою оздоровлення (частка дітей, прибулих для оздоровлення улітку протягом тривалого часу, від загального обсягу дітей, що оздоровлювалися у цей період у санаторно-курортних і оздоровчих закладах регіону), %
	3) Використання ліжкового фонду готелів та інших закладів тимчасового розміщення, коефіцієнт використання місткості
	4) Обсяг туристів (частка внутрішніх та іноземних туристів від

	кількості населення регіону), %
Соціальна ефективність сфери	1) Зайнятість у санаторно-курортних і оздоровчих закладах (частка працюючих у закладах від кількості населення регіону), осіб / 10 тис. населення
	2) Оздоровлення дітей окремих категорій (частка дітей окремих категорій, оздоровлених протягом тривалого часу, від загальної кількості дітей, оздоровлених у цей час у регіоні), %

*Джерело: розроблено автором.

Емпіричну базу комплексного оцінювання регіонів за цими показниками склала статистична інформація Державної служби статистики України [1]. Для класифікації регіонів України застосовано «методику індексного економіко-статистичного аналізу, що передбачає розрахунок індивідуальних індексів окремих показників-індикаторів та визначення на їх основі групових інтегральних індексів» [9]. Індивідуальний індекс питомого природо-рекреаційного ресурсу регіону обраховано за формулою:

$$Y_{ij}^k = \frac{X_{ij}^k}{X_{j\max}^k}, \quad (1)$$

де X – значення показника i -го регіону; ($i = \overline{1, m}$; $m=27$); j – номер індивідуального показника у групі ($j = \overline{1, n}$; $n=2,3,4$); k – номер групи показників ($k = \overline{1, p}$; $p=4$); X_{\max} – максимальне значення показника у сукупності регіонів.

Обрахований таким чином індекс варіюється від 0 до 1 та зростатиме зі збільшенням показника питомого природо-рекреаційного ресурсу, який, відтак, є показником-стимулятором. Натомість зростання іншого індивідуального показника, що входить до складу цього інтегрального індексу, – а саме, обсягу викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря в розрахунку на одиницю площі території регіону – відображає посилення негативного екологічного впливу на туристично-рекреаційну сферу регіону, тому є небажаним. Для адекватного відображення цього негативного ефекту зростання статистичного показника-дестимулятора індекс екологічного стану слід обраховувати за іншою формулою:

$$Y_{ij}^k = \frac{X_{j \min}^k}{X_{ij}^k}, \quad (2)$$

де X_{min} є мінімальним значенням показника у сукупності.

Далі на основі індивідуальних індексів розраховано інтегральні групові індекси за формулою:

$$Y_i^k = \sqrt[n]{\prod_{j=1}^n (1 + Y_{ij}^k)} - 1, \quad (3)$$

та аналогічним чином – загальний комплексний індекс стану і функціонування туристично-рекреаційної сфери регіонів України:

$$Y_i = \sqrt[p]{\prod_{k=1}^p (1 + Y_i^k)} - 1. \quad (4)$$

На основі узагальненого індексу, що відображає комплексну оцінку туристично-рекреаційної сфери регіонів України, здійснено групування регіонів. Для цього на першому етапі сукупність поділено на дві проміжні групи, де об'єднано регіони з показниками розвитку вищими та нижчими за середнє значення по сукупності. На наступному етапі аналогічним чином сформовано чотири групи регіонів, де до першої групи належать регіони з найгіршими показниками стану і розвитку сфери («депресивні регіони»), а до четвертої – з найвищими показниками («регіони-лідери»). Відповідно до другої та третьої групи належать регіони з рівнем розвитку сфери «нижче середнього» та «вище середнього» (табл. 2).

У 2010 р. до депресивних увійшли Дніпропетровська (0,289), Житомирська (0,272), Кіровоградська (0,320), Луганська (0,251), Сумська (0,279), Тернопільська (0,296), Харківська (0,301), Чернігівська (0,275) області. Ці вісім регіонів мають найнижчі показники розвитку туристично-рекреаційної сфери та відносяться до *першої групи*. Віднесення цих регіонів до депресивних зумовлені низькими показники інфраструктурного забезпечення (Житомирська – 0,232; Кіровоградська – 0,212; Сумська – 0,286; Чернігівська – 0,219), природо-ресурсного та екологічного забезпечення (Дніпропетровська – 0,202, Луганська – 0,190

області). Низька ефективність економічної діяльності туристично-рекреаційної сфери притаманна Дніпропетровській області (0,225), Житомирській (0,196), Луганській (0,215), Чернігівській (0,269) областям, соціальної діяльності – Дніпропетровській (0,202), Луганській (0,186), Тернопільській (0,218), Харківській (0,224).

Таблиця 2

Комплексна оцінка туристично-рекреаційної сфери регіонів України

	Інтегральні індекси				Комплексна оцінка	Група регіону
	природо-ресурсне забезпечення	інфра-структурне забезпечення	економічна ефективність	соціальна ефективність		
Україна	0,249	0,515	0,471	0,453	0,418	3
АРК	0,609	0,766	0,767	0,670	0,702	4
Вінницька	0,198	0,221	0,456	0,502	0,337	2
Волинська	0,381	0,335	0,425	0,525	0,415	3
Дніпропетровська	0,202	0,558	0,225	0,202	0,289	1
Донецька	0,304	0,673	0,275	0,263	0,369	2
Житомирська	0,341	0,232	0,197	0,323	0,272	1
Закарпатська	0,581	0,666	0,614	0,547	0,601	4
Запорізька	0,207	0,326	0,512	0,464	0,372	2
Івано-Франківська	0,295	0,553	0,439	0,435	0,427	3
Київська	0,278	0,308	0,376	0,378	0,334	2
Кіровоградська	0,340	0,212	0,451	0,288	0,320	1
Луганська	0,190	0,426	0,215	0,186	0,251	1
Львівська	0,304	0,569	0,635	0,527	0,503	3
Миколаївська	0,323	0,626	0,394	0,402	0,432	3
Одеська	0,478	0,682	0,474	0,635	0,564	4
Полтавська	0,218	0,275	0,498	0,347	0,331	2
Рівненська	0,357	0,278	0,397	0,540	0,390	2
Сумська	0,297	0,286	0,278	0,254	0,279	1
Тернопільська	0,279	0,353	0,338	0,218	0,296	1
Харківська	0,330	0,297	0,358	0,224	0,301	1
Херсонська	0,372	0,615	0,608	0,603	0,546	4
Хмельницька	0,283	0,302	0,644	0,312	0,378	2
Черкаська	0,270	0,533	0,347	0,383	0,380	2
Чернівецька	0,424	0,593	0,336	0,356	0,424	3
Чернігівська	0,392	0,219	0,269	0,228	0,275	1
Київ	0,418	1,000	0,606	0,101	0,496	3
Севастополь	0,465	1,000	0,768	0,519	0,675	4

Причини низьких показників групових індексів є різними. Незадовільний стан інфраструктурного забезпечення туристично-

рекреаційної сфери спричинені замалою концентрацією санаторно-курортних і оздоровчих закладів у Житомирській (0,051), Сумській (0,077), Тернопільській (0,100), Чернігівській (0,089) областях, у т.ч. літніх дитячих таборів (Житомирська – 0,290; Кіровоградська – 0,368; Тернопільська – 0,371; Чернігівська – 0,290), або незначною концентрацією готельних приміщень у Кіровоградській (0,154), Сумській (0,283), Харківській (0,214), Чернігівській (0,290) областях. Стосовно природо-ресурного та екологічного стану територій, то в деяких регіонах суттєво нижчим за середній по Україні є показник питомого природо-рекреаційного ресурсу (значення індексу для Житомирської області складає 0,133, Кіровоградської – 0,132, Сумської – 0,153, Тернопільської – 0,195); натомість в інших регіонах на заваді екологічно задовільному стану територій стоїть значна забрудненість довкілля: індекс показника якості атмосферного повітря для Дніпропетровської області складає 0,047, Луганської – 0,076.

Низька економічна ефективність низки областей зумовлена непривабливістю регіону для туристично-рекреаційної міграції (індекс частки дітей, прибулих до регіону для оздоровлення і відпочинку, для Дніпропетровської області складає 0,002, Житомирської – 0,004, Луганської – 0,037, Сумської – 0,061), недовикористанням фонду санаторно-курортних і оздоровчих закладів (у Сумській, Харківській, Чернігівській областях, де індекси відповідно складають 0,368, 0,323 та 0,239 відповідно), готелів та інших закладів тимчасового розміщення (у Дніпропетровській – 0,238, Житомирській – 0,190, Луганській – 0,214, Сумській та Тернопільській областях – по 0,286). Мала частка туристів, що приїжджають до регіону, спричиняють низьку економічну ефективність туристично-рекреаційної сфери Житомирської (0,123), Кіровоградської (0,210), Луганської (0,149), Тернопільської (0,194) областей. Причинами низької соціальної ефективності туристично-рекреаційної сфери цієї групи регіонів є малі показники зайнятості у санаторно-курортних і оздоровчих закладах регіонів (Кіровоградська – 0,129, Луганська – 0,183, Сумська – 0,129, Чернігівська –

0,143) та частки дітей окремих категорій, оздоровлених у таких закладах (Дніпропетровська, Луганська – по 0,189, Тернопільська – 0,221).

Дещо кращі показники розвитку туристично-рекреаційної сфери притаманні Вінницькій (0,337), Донецькій (0,369), Запорізькій (0,372), Київській (0,334), Полтавській (0,331), Рівненській (0,390), Хмельницькій (0,378), Черкаській (0,380) областям. Ці області формують другу групу регіонів із порівняно низьким рівнем розвитку туристично-рекреаційної сфери. В цій групі незадовільно низький рівень інфраструктурного забезпечення мають Вінницька (0,221), Полтавська (0,275), Рівненська (0,278), Хмельницька (0,302) області; природо-ресурсного та екологічного забезпечення – Вінницька (0,198), Запорізька (0,207), Полтавська (0,218). Низький показник економічної ефективності туристично-рекреаційної діяльності мають Донецька (0,275), Київська (0,376), Рівненська (0,397), Черкаська (0,347) області; соціальної ефективності – Донецька (0,263), Київська (0,378), Полтавська (0,347), Хмельницька (0,312).

Серед показників інфраструктурного забезпечення найнижчі у групі показники концентрації санаторно-курортних і оздоровчих закладів мають Вінницька (0,086), Полтавська (0,077), Рівненська (0,084), Хмельницька (0,063) області; літніх дитячих таборів – Запорізька область (0,198) та Київщина (0,306); концентрації місць у готелях та інших закладах тимчасового розміщення туристів – Вінницька (0,119), Запорізька (0,217), Полтавська (0,222), Хмельницька (0,224) області. У деяких регіонах цієї групи суттєво нижчим за середній по Україні є показник питомого природо-рекреаційного ресурсу: значення відповідного індексу для Вінницької області складає 0,156, Полтавської – 0,157, Рівненської – 0,145, Хмельницької – 0,164. Істотною є забрудненість атмосферного повітря у Донецькій та Запорізькій областях (0,028 та 0,142 відповідно).

Низька економічна ефективність окремих областей зумовлена непривабливістю регіону для туристично-рекреаційної міграції: індекс частки дітей, прибулих на оздоровлення і відпочинок до Вінницької області,

складає 0,163, Донецької – 0,052, Рівненської – 0,031; індекс частки туристів серед населення Вінницької області – 0,227, Донецької – 0,267, Київської – 0,095, Полтавської – 0,275. За індексом використання ліжкового фонду санаторно-курортних і оздоровчих закладів, готелів та інших місць тимчасового розміщення туристів найгірші показники у цій групі мають Донецька, Київська, Полтавська, Черкаська області. Причини соціальної неефективності туристично-рекреаційної сфери цієї групи регіонів криються в низьких показниках зайнятості у санаторно-курортних і оздоровчих закладах регіонів (у Київській області – 0,322, Рівненській – 0,186, Хмельницькій – 0,203, Черкаській – 0,228). Низькі показники оздоровлення дітей окремих категорій притаманні Донецькій області (0,194), Запорізькій (0,306) та Полтавській (0,327).

Третю групу регіонів з показниками розвитку туристично-рекреаційної сфери кращими за середні формують Волинська (індекс 0,415), Івано-Франківська (0,427), Львівська (0,503), Миколаївська (0,432), Чернівецька (0,424) області та м. Київ (0,496). Попри відносно високі загальні показники розвитку сфери окремі області цієї групи мають низькі групові індекси. Наприклад, у Волинській області показник інфраструктурного забезпечення є суттєво нижчим за середній по Україні (0,335 та 0,515 відповідно). Так само нижчі за середні показники економічної ефективності туристично-рекреаційної сфери Волинської (0,425), Івано-Франківської (0,439), Миколаївської (0,394), Чернівецької (0,336) областей; соціальної ефективності – Івано-Франківської (0,435), Миколаївської (0,402), Чернівецької (0,356) областей та м. Київ (0,101). Недоліки функціонування туристично-рекреаційної сфери регіонів цієї групи не дозволяють повноцінно використовувати потенціал природно-ресурсного забезпечення, показники якого є вищими за середні по Україні в усіх без винятку областях цієї групи регіонів.

Індекс концентрації санаторно-курортних і оздоровчих закладів суттєво нижчий за середній по Україні у Волинській (0,247), Івано-Франківській

(0,198), Чернівецькій (0,113) областях; концентрації літніх дитячих таборів оздоровлення та відпочинку – у Миколаївській (0,350). Так само значно нижче середньої є концентрація місць у готелях та інших закладах тимчасового розміщення Волині (0,279) та Івано-Франківщини (0,637). Попри високі загальні показники природоресурсного забезпечення, Волинська та Миколаївська області мають низький індекс питомого природо-рекреаційного ресурсу (0,187 та 0,167 відповідно), а Івано-Франківщина, Львівщина та м. Київ – значну забрудненість атмосферного повітря (0,105, 0,150, 0,005 відповідно).

Серед показників економічної ефективності туристично-рекреаційної сфери у гірший бік різняться показники використання ліжкового фонду санаторно-курортних і оздоровчих закладів Миколаївської та Чернівецької областей (0,310 та 0,117 відповідно); готелів та інших місць тимчасового розміщення - Львівської (0,306) та Чернівецької (0,333) областей. Низьку економічну ефективність туристично-рекреаційної діяльності спричиняють замала частка дітей, прибулих до санаторно-курортних і оздоровчих закладів Волинської (0,150), Івано-Франківської (0,437), Чернівецької (0,272) областей та м. Київ (0,027), та туристів Львівщини (0,306). Санаторно-курортній сфері більшості областей цієї групи притаманні низькі показники зайнятості (Волинська – 0,256, Івано-Франківська – 0,309, Чернівецька – 0,096, м. Київ – 0,202), а також низька частка оздоровлених у таких закладах дітей окремих категорій (Львівська – 0,255, Миколаївська – 0,290, м. Київ – 0,009).

До четвертої групи регіонів з найвищими показниками розвитку туристично-рекреаційної сфери віднесено АР Крим (0,702), Закарпатську (0,601), Одеську (0,564), Херсонську (0,546) області та м. Севастополь (0,675). Ці регіони за усіма інтегральними показниками суттєво випереджають решту регіонів країни, що безперечно відносить їх до лідерів ринку туристично-рекреаційних послуг. Попри це, нижчою за середню по країні є концентрація літніх дитячих таборів оздоровлення і відпочинку в АР Крим (0,377) та Херсонській області (0,290), концентрація санаторно-

курортних і оздоровчих закладів – на Закарпатті (0,370), концентрація місць у готелях та інших закладах тимчасового розміщення – на Одещині (0,577). Фактором, що може суттєво обмежити потенціал розвитку туристично-рекреаційної сфери м. Севастополь, є значна забрудненість атмосферного повітря (0,073), а Херсонської області – низький показник питомого природо-рекреаційного ресурсу (0,139). Щодо економічної ефективності, нижчими за середні по Україні є показники використання фондів готелів та інших закладів тимчасового розміщення Закарпаття (0,357), Одеської (0,333) та Херсонської області (0,310). На Одещині й Херсонщині недостатньою мірою використовують ліжковий фонд санаторно-курортних і оздоровчих закладів (0,386 та 0,351 відповідно). Нижчий за середній показник частки зайнятих у санаторно-курортних і оздоровчих закладах м. Севастополь (0,415).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Комплексне оцінювання стану та функціонування туристично-рекреаційної сфери регіонів України дозволило визначити, що на рівень розвитку сфери впливають не лише наявні природо-рекреаційні ресурси, але й рівень її інфраструктурного забезпечення, соціальна та економічна ефективність діяльності підприємств сфери – санаторно-курортних та оздоровчих закладів, суб'єктів туристичної діяльності, готелів, інших місць тимчасового розміщення туристів. Для туристично-рекреаційної сфери регіонів одні з цих показників є своєрідними локомотивами розвитку; інші навпаки гальмують цей розвиток та містять загрози майбутньому соціально, економічно та екологічно ефективному функціонуванню підприємств, що надають населенню послуги з туризму та оздоровлення. Наприклад, низька економічна ефективність туристично-рекреаційної діяльності в Одеській області не відповідає значенням решти високих інтегральних показників сфери цього регіону, що свідчить про значні обсяги невикористаного потенціалу сфери туризму й рекреації на Одещині. Забрудненість атмосферного повітря Львівської області становить потенційну загрозу подальшому розвитку сфери попри її економічну та соціальну ефективність і потужне природо-рекреаційне забезпечення регіону.

Загрозливим показником для загалом успішної туристично-рекреаційної діяльності м. Києва є найнижчий в Україні показник соціальної ефективності сфери. Низькі показники економічної ефективності сфери попри задовільне її інфраструктурне та природо-ресурсне забезпечення притаманні Миколаївській та Чернівецькій областям; недоліки інфраструктурного забезпечення гальмують розвиток туризму та рекреації у Волинській, Рівненській, Кіровоградській областях. На Хмельниччині та Вінниччині причиною незадовільного інфраструктурного забезпечення сфери може виступати низький природо-ресурсний потенціал цих регіонів, що, однак, не стало на заваді відносно високим показникам соціальної та економічної ефективності туристично-рекреаційної сфери цих регіонів. З іншого боку, брак природо-ресурсного забезпечення не перешкоджає розвитку туристично-рекреаційної діяльності у Черкаській, Полтавській, Запорізькій областях. Чернігівська, Житомирська, Харківська області недостатньою мірою використовують свій порівняно високий природо-ресурсний потенціал, а показники комплексної оцінки туристично-рекреаційної сфери цих регіонів є одними з найнижчих в Україні. Переваги задовільного інфраструктурного забезпечення сфери не використовують належним чином також Донецька, Дніпропетровська, Луганська області.

Список використаної літератури

1. Заповідники та національні природні парки України у 2010 році. Статистичний бюлетень. – Київ: Держкомстат України, 2010. – 19 с.
2. Мацола В. Рекреаційно-туристичний комплекс України: [монографія] / Мацола В. І. – Львів: ІРД НАН України, 1997. – 259 с.
3. Нудельман М. Социально-экономические проблемы рекреационного природопользования / Нудельман М. С. – К.: Наукова думка, 1987. – 132 с.

4. Руденко В. Природо-ресурсний потенціал природних регіонів України: [монографія] / Руденко В. П., Вацеба В. Я., Соловей Т. В. – Чернівці: Рута, 2001. – 268 с.
5. Санаторно-курортне лікування, організований відпочинок та туризм в Україні. Статистичний бюллетень. Державний комітет статистики України. – Київ: Держкомстат України, 2011. – 91 с.
6. Статистичний щорічник України за 2010 рік. Державний комітет статистики України. – Київ: ТОВ «Август Трейд», 2011. – С. 491-493.
7. Схема-прогноз розвитку і розміщення продуктивних сил Черкаської області на період до 2015 року. – К.: РВПС України НАН України, 2005. — 204 с.
8. Черчик Л. Стратегічний потенціал рекреаційної системи регіону: теорія, методологія, оцінка: [монографія] / Черчик Л., Коленда Н. – Луцьк : ЛНТУ, 2008. – 224 с.
9. Шубалий О. Методичні та прикладні засади інтегрального оцінювання комплексності використання лісоресурсного потенціалу / О. М. Шубалий // Статистика та суміжні галузі досліджень. – 2011. – № 3. – С. 61.
10. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2013. Reducing Barriers to Economic Growth and Job Creation. Insight Report. World Economic Forum / Eds. J. Blanke, Th. Chiesa. – Geneve: World Economic Forum, 2013. – 346-347 с.
11. Travel & Tourism Economic Impact. 2012. Europe / World Travel and Tourism Council. – London: WTTC, 2012. – 16 с.
12. Travel & Tourism Economic Impact. 2012. Ukraine / World Travel and Tourism Council. – London: WTTC, 2012. – 20 с.
13. UN WTO Tourism Highlights, 2012 Edition. – Madrid: UNWTO, 2012. – P. 2-3.

ИЛЬИНА М. В. ИНТЕГРАЛЬНОЕ ОЦЕНИВАНИЕ ТУРИСТСКО-РЕКРЕАЦИОННОЙ СФЕРЫ ТЕРРИТОРИЙ РАЗНЫХ ТИПОВ

В статье проанализированы основные теоретико-методологические подходы к оцениванию состояния и эффективности функционирования туристско-рекреационной сферы и классификации территорий по соответствующим показателям. На основе осуществленной комплексной оценки туристско-рекреационной деятельности выделены типовые группы регионов Украины. Определены и проанализированы ключевые проблемы туристско-рекреационной сферы территорий разных типов.

Ключевые слова: туристско-рекреационная сфера, социально-экономическая эффективность, природно-ресурсное обеспечение, инфраструктура, интегральный показатель, индекс, комплексная оценка

ILINA M. V. INTEGRAL ESTIMATION OF TOURISM-AND-RECREATION SECTOR FUNCTIONING ON DIFFERENT TERRITORIES

In the article basic theoretical and methodological approaches to estimate tourism and recreation environment and activities are analyzed. Methods of the territories classification using relevant data and indices are reviewed. Regions of Ukraine are classified with results of accomplished complex estimation of tourism-and-recreation sector activities. Key challenges of tourism-and-recreation sector functioning on different territories are identified and investigated.

Keywords: tourism-and-recreation sector, social-economic efficiency, natural resources supply, infrastructure, integral coefficient, index, complex estimation.